

II Ogólnopolskie Seminarium Prawa Ochrony Zabytków

dla młodych naukowców, doktorantów i studentów
im. Profesora Jana Pruszyńskiego
Lubostroń, 21-23 września 2015 r.

Katarzyna Płażyńska

prawnik
Narodowy Instytut Dziedzictwa

W DNIACH OD 21 DO 23 WRZEŚNIA 2015 ROKU w Lubostroniu odbyło się II Ogólnopolskie Seminarium Prawa Ochrony Zabytków dla młodych naukowców, doktorantów i studentów im. Profesora Jana Pruszyńskiego. Seminarium zostało zorganizowane przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego, Wydział Administracji i Nauk Społecznych Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, we współpracy z Poznańskim Towarzystwem Przyjaciół Nauk oraz instytucją kultury Pałacem Lubostroń. Patronat honorowy objęli: Generalny Konserwator Zabytków – Piotr Żuchowski, prof. Bronisław Marciniak – rektor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, prof. Bernard Lammek – rektor Uniwersytetu Gdańskiego oraz prof. Janusz Ostoja-Zagórski – rektor Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Przedsięwzięcie zostało dofinansowane ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

We wnętrzach pałacu w Lubostroniu spotkali się znamienici akademicy, aktywnie zabierający głos w debacie na temat systemu ochrony zabytków w Polsce, i początkujący adepci na polu badań w tej dziedzinie. W imieniu komitetu organizacyjnego seminarium zainaugurowali dr Alicja Jagielska-Burduk (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy) oraz prof. Kamil Zeidler (Uniwersytet Gdański),

którzy wyrazili przekonanie, iż wpisze się ono na stałe w kalendarz najważniejszych wydarzeń naukowych podejmujących zagadnienia z zakresu prawa ochrony zabytków. Warto nadmienić, że w ciągu roku, który upłynął od pierwszej edycji, zyskało ono już pewną renomę w środowisku, czego dowodzi znaczna liczba dokonanych zgłoszeń uczestnictwa w drugiej odsłonie. Słowa powitania skierował do zebranych również gospodarz Pałacu Lubostroń Andrzej Budziak, który zapewnił o swej przychylności oraz otwartości na współpracę w kolejnych latach.

Dwudniowy program merytoryczny został podzielony na panele składające się z referatów oraz podsumowującej każdy panel dyskusji. Na panel pierwszy składały się trzy wykłady inauguracyjne zaprezentowane przez przedstawicieli środowiska akademickiego skupionego wokół ochrony dziedzictwa kulturowego. Seminarium otworzył referat prof. Piotra Dobosza (Uniwersytet Jagielloński), stanowiący analizę współczesnej struktury ustrojowo-organizacyjnej ochrony zabytków w Austrii. Kolejnym mówcą był prof. Maciej Trzeciński (Uniwersytet Wrocławski), który przybliżył temat „złotego pociągu” inspirującego zarówno poszukiwaczy skarbów, jak i autorów sensacyjnych doniesień medialnych. Profesor Trzeciński zalecił daleko idącą ostrożność w formułowaniu hipotez co do zlokalizowania na Dolnym Śląsku pociągu wypełnionego dziełami sztuki. Jego sceptycyzm poparty był krytyczną analizą części materiału dowodowego, rzekomo potwierdzającego

odnalezienie obrosłego legendą składu. Profesor przywołał analogiczne próby odnalezienia zrabowanych w czasie II wojny kosztowności, które każdorazowo kończyły się fiaskiem. Ostatni z wykładów inauguracyjnych wygłosiła dr Monika Drela (Uniwersytet Wrocławski), omawiając prawne konsekwencje wyłączenia niektórych kategorii dóbr kultury z obrotu cywilnoprawnego.

Po wystąpieniach „eksperckich” głos oddano głównym adresatom seminarium – młodym naukowcom, doktorantom i studentom. Jako pierwsza swój

referat przedstawiła Anita Budziszewska (Uniwersytet Warszawski), która podjęła temat ochrony zabytków w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, przywołując wyroki odnoszące się do sytuacji zbiegu praw człowieka i regulacji dotyczących dóbr kultury. Kolejna prelegentka Małgorzata Ciepluch (Uniwersytet Gdański) omówiła problematykę związaną z wynagrodzeniem artysty malarza w postaci instytucji prawnej *droit de suite* w kontekście harmonizacji przepisów Unii Europejskiej. Już w trakcie jej wystąpienia padały pytania ze strony słuchaczy dowodzące, jak żywym tematem są kwestie praw autorskich przysługujących twórcom i ich spadkobiercom. Następnie Andrzej W. Świąch, archeolog podwodny, dokonał analizy ochrony zatopionych elementów dziedzictwa kulturowego, powołując się przy tym na własne doświadczenia zawodowe. Warto zaznaczyć, że temat ten posiadał walor szczególnej aktualności z uwagi na zapowiadaną przez Polskę ratyfikację Konwencji o ochronie podwodnego dziedzictwa kulturowego.

Drugi panel rozpoczęła Katarzyna Sikora (Uniwersytet Gdański) referatem pt. „Ocalić od zapomnienia. Studium przypadku składnic konserwatorskich w Polsce”. Wystąpienie to zasługuje na wyróżnienie ze względu na przyjętą przez prelegentkę metodę badawczą opartą na pozyskaniu informacji bezpośrednio od wojewódzkich konserwatorów zabytków. Co więcej, referat przybliżył zagadnienie, które – choć obecne w polskiej rzeczywistości konserwatorskiej – pozostaje poza obszarem prawnych regulacji. Następnie oceny ochrony wartości widokowych zabytku w świetle obowiązujących przepisów prawa dokonała Katarzyna Płażyńska (Narodowy Instytut Dziedzictwa), która położyła nacisk na pojęcie otoczenia oraz dominant przestrzennych wpływających na postrzeganie obiektów zabytkowych. Kolejny referat pt. „Realizacja obowiązku ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym – wybrane aspekty prawne” wygłosiła Żaneta Gwardzińska. Przedstawiła w nim w sposób syntetyczny przykłady działalności organów konserwatorskich w toku egzekucji administracyjnej, które to postępowanie uwypukla brak odpowiednich narzędzi niezbędnych dla skutecznej ochrony zabytków. Panel zamknęło wystąpienie Andrzeja Mosia (Uniwersytet Gdański) pt. „Obowiązki kościelnych osób prawnych w zakresie ochrony zabytków na przykładzie diecezji”, w którym prelegent podzielił się z uczestnikami seminarium specjalistyczną wiedzą, między innymi z dziedziny prawa kanonicznego i jego zastosowania w odniesieniu do ochrony zabytków.

Panel trzeci otworzył referat Jacka Brudnickiego (Narodowy Instytut Dziedzictwa), którego przedmiotem była analiza stosowania procedury stwierdzenia nieważności wobec decyzji o wpisie do rejestru zabytków. Szczególną uwagę wzbudziło omówienie przez autora precedensowego wyroku NSA z dnia 26.02.2014 r. w przedmiocie stwierdzenia nieważności decyzji o wpisie do rejestru zabytków założenia urbanistycznego Wilanowa. Następnie Marek Świdrak (Stowarzyszenie Collegium

1., 2. II Ogólnopolskie Seminarium Prawa Ochrony Zabytków w Lubostroniu. Fot. A. Jagielska-Burduk, J. Brudnicki

1., 2. 2nd Nationwide Seminar on Monuments Protection Law in Lubostroń. Photos by A. Jagielska-Burduk, J. Brudnicki

Invisible) skoncentrował się na diagnozie wykorzystywania przez organy samorządu terytorialnego jednej z ustawowych form ochrony zabytków w postaci utworzenia parku kulturowego. Kolejną prelegentką była Dominika Kostrzewa (Uniwersytet Gdański), która we wnikliwy sposób przedstawiła skutki prawne zaistniałe na polu ochrony dziedzictwa kulturowego w konsekwencji wejścia w życie w dniu 11 września 2015 roku ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu. Ostatni referat pt. „Zorganizowane grupy przestępcze a sztuka” Julianny Makiłły-Polak wprowadził słuchaczy w aspekty kryminalistyczne występujące w kontekście nielegalnych działań mających za przedmiot dzieła sztuki.

Czwarty panel rozpoczął referat Jakuba Malca pt. „Zabytek jako przedmiot wykonawczy przestępstwa z art. 108 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami”, zawierający postulaty *de lege lata* odnośnie do przepisu karnego dotyczącego sankcji za przestępstwo niszczenia lub uszkodzenia zabytku. Trzej kolejni referenci reprezentowali Uniwersytet Jagielloński, a ich wystąpienia związane były z problematyką zagrabionych dóbr kultury. Anna Mazur przedstawiła referat pt. „Zwracać czy nie? Przesłanka więzi terytorialnej w procesie restytucji dóbr kultury zagrabionych w trakcie II wojny światowej. Sprawa Berlinki i Ossolineum”, Dominika Guzek referat pt. „Odnalezione i wciąż poszukiwane. Restytucja polskiego dziedzictwa malarskiego na przykładzie *Schodów pałacowych* Francesco Guardiego i *Portretu młodzieńca* Rafaela Santi”, Aleksander Pyrzyk referat pt. „Zasadność stosowania restytucji zastępczej”.

W ostatnim dniu seminarium zostały wygłoszone dwa referaty. Jako pierwsza głos zabrała Małgorzata Węgrzak (Uniwersytet Gdański), która na przykładzie gminy miasta Gdańska omówiła kwestie związane z obowiązkami organów samorządowych na polu ochrony zabytków, w referacie pt. „Realizacja obowiązków gminy miasta Gdańska w zakresie ochrony zabytków w odniesieniu do pomników i obiektów pomnikowych przekazanych do utrzymania Zarządowi Dróg i Zieleni w Gdańsku”. Wystąpieniem zamykającym merytoryczną część spotkania

w Lubostroniu był referat Katarzyny Schatt-Babińskiej (Uniwersytet Łódzki) pt. „Prywatny właściciel a jego zabytek – czyli kilka słów o obostrzeniach prawnych dotyczących zabytków w rękach prywatnych”.

Niewątpliwie cennym doświadczeniem dla młodego pokolenia badaczy zajmujących się aspektami prawnymi ochrony zabytków była możliwość skonfrontowania własnych przemyśleń z oceną grona doświadczonych ekspertów. Pytania, uwagi, jak i wskazania na niedociągnięcia padały z ust tych, których nazwiska uczestnicy znają z rozmaitych naukowych publikacji. Swoimi spostrzeżeniami dzielili się bowiem wymienieni na początku niniejszego sprawozdania przedstawiciele nauk prawnych, wśród których nie zabrakło również prof. Katarzyny Zalaśińskiej, prof. Wojciecha Kowalskiego, dr. Wojciecha Szafrąńskiego oraz mgr. Olgierda Jakubowskiego.

Należy podkreślić, że obok podstawowego celu seminarium – wymiany doświadczeń badawczych i co za tym idzie poszerzania wiedzy w dziedzinie ochrony zabytków – istotna i pożądana jest integracja osób zainteresowanych prawem ochrony zabytków, czemu sprzyjały mniej formalne punkty programu w postaci, między innymi, aukcji sfalszowanych dzieł sztuki.

Postać patrona Ogólnopolskiego Seminarium Prawa Ochrony Zabytków – prof. Jana Pruszyńskiego zobowiązuje do wysokiego poziomu naukowego. Druga edycja wydarzenia potwierdziła, że patronat ten nie został obrany na wyrost, a zbierająca pozytywne recenzje idea seminarium warta jest kontynuacji w nadchodzących latach. ■